

EL LLIBRE *QÜESTIONS DE VIDA*
DE MOIXÉ NATAN, JEU DE TÀRREGA
Estudi preliminar, edició crítica i traducció catalana
d'una col·lecció medieval
de proverbis hebreus

Tesi presentada per JOSEP XAVIER MUNTANÉ I SANTIVERI per a
l'obtenció del títol de doctor en Filologia Semítica

ADVERTIMENT. La consulta d'aquesta tesi queda condicionada a l'acceptació de les següents condicions d'ús: La difusió d'aquesta tesi per mitjà del servei TDX (www.tesisenxarxa.net) ha estat autoritzada pels titulars dels drets de propietat intel·lectual únicament per a usos privats emmarcats en activitats d'investigació i docència. No s'autoritza la seva reproducció amb finalitats de lucre ni la seva difusió i posada a disposició des d'un lloc aliè al servei TDX. No s'autoritza la presentació del seu contingut en una finestra o marc aliè a TDX (framing). Aquesta reserva de drets afecta tant al resum de presentació de la tesi com als seus continguts. En la utilització o cita de parts de la tesi és obligat indicar el nom de la persona autora.

ADVERTENCIA. La consulta de esta tesis queda condicionada a la aceptación de las siguientes condiciones de uso: La difusión de esta tesis por medio del servicio TDR (www.tesisenred.net) ha sido autorizada por los titulares de los derechos de propiedad intelectual únicamente para usos privados enmarcados en actividades de investigación y docencia. No se autoriza su reproducción con finalidades de lucro ni su difusión y puesta a disposición desde un sitio ajeno al servicio TDR. No se autoriza la presentación de su contenido en una ventana o marco ajeno a TDR (framing). Esta reserva de derechos afecta tanto al resumen de presentación de la tesis como a sus contenidos. En la utilización o cita de partes de la tesis es obligado indicar el nombre de la persona autora.

WARNING. On having consulted this thesis you're accepting the following use conditions: Spreading this thesis by the TDX (www.tesisenxarxa.net) service has been authorized by the titular of the intellectual property rights only for private uses placed in investigation and teaching activities. Reproduction with lucrative aims is not authorized neither its spreading and availability from a site foreign to the TDX service. Introducing its content in a window or frame foreign to the TDX service is not authorized (framing). This rights affect to the presentation summary of the thesis as well as to its contents. In the using or citation of parts of the thesis it's obliged to indicate the name of the author.

CAPÍTOL V

EDICIÓ CRÍTICA I TRADUCCIÓ CATALANA DE *QÜESTIONS DE VIDA* DE MOIXÉ NATAN

Un cop finalitzat el recorregut preliminar sobre l'autor, la natura literària i la transmissió textual de *Qüestions de vida*, en aquest capítol passem a presentar la nostra proposta d'edició crítica del text íntegre del llibre de Moixé Natan tal i com es mostra en el seu estadi actual.

El text que hem adoptat com a base per a l'exordi poètic de la col·lecció és el més antic conservat: el de l'edició impresa de Constantinoble de l'any 1573 (C). A l'aparat crític que l'acompanya hi hem recollit les diverses variants (consonàntiques, vocàliques i de naturalesa manuscrita o tipogràfica) presents en el conjunt dels testimonis que ens l'han transmès.

Per la seva banda, el text que proposem com a base per a l'edició crítica dels proverbis és el del manuscrit de París (P): el més antic de tots els que preserven el conjunt sencer dels proverbis i també un dels més ben conservats. Val a dir que en alguna ocasió i per motius justificats la major part de vegades en la mètrica -tinguem present que el text que editem críticament és de natura poètica-, hem escollit alguna de les lectures presents en els altres testimonis, preferentment les de C. Tots aquests casos, d'altra banda no gaire nombrosos, estan convenientment indicats a l'aparat crític dels proverbis on, a més a més d'aquest tipus d'informació, també s'hi fa l'elenc de les diverses variants del text paremiològic (consonàntiques, vocàliques i de naturalesa manuscrita o tipogràfica), seguides d'una breu anàlisi de caire poètic (tipus de poema, metre i rima) i també, si s'escau, d'una indicació dels paral·lels que es poden establir entre els proverbis i determinades obres de la literatura bíblica, mixnaica i medieval (veg. capítol II).

El criteri amb què a l'aparat crític hem disposat els diversos testimonis de *Qüestions de vida*, tant els manuscrits com les edicions, és de caire cronològic: els hem ordenat de més antic a més recent. Quant a les variants, l'ordre és el que la posició de la paraula sobre la qual es constata una lectura diferent ocupa dins del vers, encara que quan d'una mateixa paraula hi ha lectures de natura diferent, primer indiquem les variants consonàntiques i després, les vocàliques.

En aquesta edició hem optat per vocalitzar i afegir els signes de puntuació al text hebreu, per la qual cosa hem suprimit algunes de les *matres lectionis* del text consonàntic original. Quan així ocorre, també s'indica a l'aparat crític.

1. EXORDI POÈTIC DE *QÜESTIONS DE VIDA*

La següent introducció precedeix els proverbis de *Qüestions de vida* en algunes de les edicions impreses i manuscrites que s'han conservat d'aquesta col·lecció. La trobem testimoniada de manera completa a *C V Bp J^B B J^S H i*, de manera parcial, a *J^K* i *StP*. Tots els testimonis que ens l'han transmès distribueixen el seu contingut sota l'aparença d'un text en prosa, continu i només separat per alguns punts i apart. Per a aquesta edició crítica hem preferit mantenir la divisió original del text en tretze paràgrafs, encara que hem optat per distribuir el seu contingut de manera que quedi ben visible la natura poètica del text, present en els finals rimats de les diverses unitats incloses en cada paràgraf i que algun testimoni també separa, ja sigui deixant un espai, ja sigui afegint un punt o una ratlla simple o doble entre unitat i unitat. Aquesta opció també s'ha revelat com la més eficaç a l'hora de mostrar els paral·lels bíblics que subjauen a bona part del text, bo i evitant una proliferació excessiva i carregosa de notes a peu de pàgina.

La traducció al català que presentem al final d'aquest apartat respecta l'esmentada divisió original en paràgrafs i l'aspecte continu del text, encara que també hi hem volgut indicar les diverses unitats menors i rimades que el formen.

סֵפֶר תּוֹצְאוֹת חַיִּים לְהֵה"ר¹ מֹשֶׁה נָתַן²

PARÀGRAF 1

הַמַּגְבִּיהִי³ לְשִׁבֶת הַמִּשְׁפִּילִי לְרֵאוֹת, בְּאֲשֶׁר⁴ בְּעֵינָיו יִכְשֹׁר, (SI 113,5-6)

וְכָל⁵ מַעֲשָׂהוּ בַמְרוֹם יִמְרִיא וּבְאֲרָץ יִאֲשֶׁר⁶ (Jb 39,18; SI 41,3)

וְאַחַר אֲשֶׁר בְּחִפְזוֹ חִשְׁרַת מִיִּם חֹשֶׁר (2Sa 22,12)

וּמַעֲדָנוֹת כִּימָה קֹשֶׁר. (Jb 38,31)

[5] אִם יָקוּם חִילוֹ וְאִם⁷ יַעֲשֶׂר, (Jb 15,29)

עֲשֵׂה אֵת הָאָדָם יִשָּׂר (Coh 7,29)

נָתַן מֵהוֹדוֹ עַל שׁוּלֵי מַעֲיָלוֹ (Ex 28,34; 39,25.26)

וַיֵּאָצֵּל מִן הָרוּחַ אֲשֶׁר עָלָיו. (Nm 11,25)

עֲשֵׂה לָהֶם אֵת כָּל הַכְּבוֹד הַזֶּה! (Gn 31,1)

[10] כִּי רָאִי זֶה כִּרְאִי זֶה:

וְהִשְׁפִּילִים⁸ בְּנַמְלִים

וְהִרְמִים בְּקִרְנֵי רְאֵמִים. (Dt 33,17)

יִתְדִיר⁹ יִקְרִי תַמִּים (Ex 26,24; 36,29)

וּמִקְטָנִים¹⁰ וְעַד גְּדוֹלָם. ¹¹ (Jr 31,34)

[15] קָצַב אֶחָד לְכָל־ם: ¹² (1Re 7,37)

יָדִים וְרַגְלִים: אֵל הַהֶלֶךְ

כִּתְאָר¹³ בְּנֵי הַמֶּלֶךְ; (Jt 8,18)

בָּלֶם¹⁴ שׁוֹיִם לְהַשְׁמָעוֹת¹⁵ אֲזַנָּיִם; (Ez 24,26)

הָאָדָם יִרְאֶה לְעֵינָיִם: (1Sa 16,7)

[20] וְאֵל הַחֶרֶשׁ וְהַמְסַגֵּר וְאֲשֶׁר לֹא כָּנִים קִלְקַל. (Jr 24,1; Coh 10,10)

בַּמְסַפֵּר בַּמִּשְׁקָל (Esd 8,34)

לֹא תִמְצָא שְׂנוּי בְּכִנְפָיו וְשׁוּלָיו,¹⁶

כִּי מִשְׁשֶׁתָּ אֵת כָּל כְּלָיו. (Gn 31,37)

וְעֲשֵׂה לְדִלַת הָעַם¹⁷ וְאֲנִשֵּׁי נֶשֶׁם (2Re 24,14; Nm 16,2)

[25] כְּתַנּוֹת עוֹר וַיִּלְבִּישֵׁם. (Gn 3,21)

וְכָל הָעַם מִקְצָה קֶצְרֵי יָד וְרַחְבֵּי יָדָיִם, (Gn 19,4; 2Re 19,26; Is 37,27)

גְּמוּלֵי מִחְלָב עֲתִיקֵי מִשְׁדָּיִם, (Is 28,9)

הַנְּמוּכִים כַּנְּסִיכִים, בְּשִׁמְחָה יֵצְאוּ, (Is 55,12)
 עַל צֶד יִנְשְׂאוּ, (Ez 1,19.20.21; Pr 30,13)
 [30] עַל חֵיק אַמּוֹתֶם יְנוּחוּ וַיִּרְגְּעוּ (Lm 2,12)
 וְעַל בְּרָכִים יִשְׁעֶשְׂעוּ. (Is 66,12)
 וְכֹאשֶׁר יִגְדְּלוּ הַנְּעָרִים (Gn 25,27)
 יַעֲבִיר אוֹתָם לְעָרִים. (Gn 47,21)
 אִם לְבָגְדִים בָּלִים¹⁸ וְאִם לְבוּשֵׁי מְכַלּוֹלוֹת (Ez 23,12; 38,4)
 [35] לְכֹלָם¹⁹ נָתַן לְאִישׁ חֲלִיפוֹת שְׂמֵלוֹת.¹⁸ (Gn 45,22)
 כַּעֲבָד כְּאֲדוֹנָיו²⁰ יֵאָכְלוּ וַיִּשְׂבְּעוּ, (Is 24,2; Sl 78,29)
 בְּאַחַת יִתְקַעוּ. (Nm 10,4)
 יִמְלֹךְ בְּכָל אֲשֶׁר יֵאָוֶה (1Re 11,37)
 כַּמְלֹה כְּלוֹה (Is 24,2)
 [40] פִּיהֶם לְעֵתִים²¹ יִסְכַּר (Sl 63,12)
 כַּקּוֹנֶה כַּמוֹכֵר. (Is 24,2)
 תִּמְצָאֵם בְּכָל אֲשֶׁר תִּחְוֶה²² (Is 41,12)
 אֶל עֵמֶק שְׁוֶה. (Gn 14,17)
 הַפֶּל כַּאֲשֶׁר לְכָל אֲבִיוֹנִים וְרוֹזְנִים יַחַד (Sl 2,2)
 [45] וַיְהִי הַמִּשְׁפָּן אֶחָד. (Ex 26,6)

TT [Tradició Textual] C V Bp J^B B J^S H || 1¹ Bp B J^S H || להר"ר || 1² Bp J^B
 afegeixen || ז"ל || B afegeix || הקדמה || 1³ Bp || הַמְּגִבִּיהִי || J^B || הַמְּגִבִּיהִי || 1⁴ J^S ||
 באשר || 1⁵ V H || כל || 1⁶ C V Bp J^B B J^S H || יאשר || 1⁷ H || אם || 1⁸ H || השפלים || 1⁹ B
 || 1¹⁰ H || ומקטנים || 1¹¹ H || גדולים || 1¹² Bp B || לכולם || 1¹³ B || כתואר || 1¹⁴ Bp
 || 1¹⁵ H || להשמעו || 1¹⁶ H || ושוניו || 1¹⁷ J^S || עם || 1¹⁸⁻¹⁸ Omès a J^S || 1¹⁹
 Bp B H || כולם || 1²⁰ Bp J^B || כאדניו || 1²¹ B || לעתיד || 1²² H || תחיה || B || יחווה.

PARÀGRAF 2

אִךְ אֲמַנָּה לְאִשְׁרָיִם¹ יִחַפּוּזִים² הַמֶּלֶךְ לַעֲשׂוֹת יָקָר. (*Est 6,6*)
מִרְעָהוּ הוֹקֵר (*Pr 25,17*)
וְאִם יִתְנַכֵּר בְּמַעַלְלָיו (*Pr 20,11*)
נָתַן מִהוֹדוֹ עָלָיו. (*Nm 27,20*)³
[5] יִנְטָלְהוּ יִנְשָׂאֵהוּ מֵעַמִּים. (*Is 63,9; Est 3,1*)
חֲבָלִים נָפְלוּ לוֹ בְּנַעֲיָמִים. (*Sl 16,6*)
יִתֵּן בְּיָדוֹ חוֹתְמָיו וּפְתִילָיו (*Gn 38,18*)
וְאֵת אִשְׁרָיִם יִבְחַר בּוֹ⁴ יִקְרִיב אֵלָיו. (*Nm 16,5*)
וְלִהְרֵאוֹת הָעַמִּים כְּבוֹדוֹ וְגָדְלוֹ (*Dt 5,21*)
[10] יִרְכַּב אוֹתוֹ⁵ בְּמַרְכָּבַת הַמִּשְׁנָה אִשְׁרָיִם לוֹ. (*Gn 41,43*)
יִסִּיר שִׁקּוֹ יִצְוֶה⁶ לְהִלְבִּישׁוֹ (*Est 4,4*)
וַיִּשָּׂם כְּתָר מַלְכוּת בְּרֵאשׁוֹ. (*Est 2,17*)
וְלִאִשְׁרָיִם אֶהֱבֵנָה נָתַן מִתְּנוּת (*Est 9,22*)
וּמִשְׁלוֹחַ⁷ מְנוּת. (*Est 9,22*)
[15] יִבִּיאֵהוּ⁸ הַמֶּלֶךְ חֲדָרְיוֹ, (*Ct 1,4*)
יִמְשַׁחֵהוּ שֶׁמֶן שִׁשְׁוֹן מִחֲבִירָיו⁹ (*Sl 45,8*)
וַיִּי אָמַר, כֹּאֲשֶׁר לְפָנָיו יִנְעָם: (*Sl 89,20*)
הֲרִימוֹתַי בְּחֹר מַעַם. (*Sl 89,20*)
בּוֹ בְּחַרְתִּי מִכָּל לְאוּמֵי (*Sl 89,20*)
[20] זֶה יַעֲצוֹר בְּעַמִּי. (*1Sa 9,17*)

יִשְׁכַּל¹⁰ יָדָיו וַיִּזְכּוֹר¹¹ זָכוֹר (Gn 48,14)

כִּי זֶה הַבְּכוֹר. (Gn 48,18)

וַתִּרְבַּ אַרְוֵחָתוֹ מִמִּשְׁאֹת כָּל־עַם¹² וְאִם הֵמָּה תְּמוּדוֹת! (Gn 43,34)

תִּמְשַׁ יְדוֹת. (Gn 43,34)

[25] הֵן הִנֵּה תִמְשַׁ מַּעֲלוֹת,¹³ תִּמְשַׁה כְּתָרִים,

וְאֵלֶּה הַדְּבָרִים.

TT C V Bp J^B J^K B J^S H || 2¹ Bp לעשות || 2² J^B יחפץ || 2³ Comença el testimoni textual preservat a J^K || 2⁴ J^S interlinea בו || 2⁵ J^S repeteix אותו || 2⁶ V H ויצוה || 2⁷ H ומשלום || 2⁸ Bp יביאיהו || 2⁹ J^B מחבריו || 2¹⁰ J^B ישכיל || J^K ושבל || 2¹¹ B מהוללות || 2¹² B J^B כולם || 2¹³ C afegeix a mà

PARÀGRAF 3

הַכֶּתֶר הָאֵל¹ הַנּוֹי² וְהַתְּפָאֶרֶת לְהִיּוֹת בְּעֵינַי כָּל רוּאָה.

יִפֶּה תֹאֲרָר³ וַיִּפֶּה מִרְאָה (Gn 39,6)

יִמְלֵא הַבַּיִת אֹרֹךְ וַנִּגְהוּ.

כְּגֹבֵה⁴ אֲרָזִים גְּבֹהוּ⁵ (Am 2,9)

[5] רוּאָהוּ יִתְמָה וְרוּחֹ נִפְעָם;

מִשְׁכָּמוֹ וּמַעֲלָה גְבוּהַ מְכַל הָעַם. (ISa 9,2)

יִתְנַהֲלָה לְאֵטוֹ וְלִלְכֹת לֹא נִחָפֵז. (Gn 33,14; ISa 23,26)

רֹאשׁוֹ כְּתָם פֶּזֶז, (Ct 5,11)

יִהְלֹוּהוּ שָׂרִים וְשָׂרוֹת. (Sl 69,35; Coh 2,8)

[10] קוֹיִצוֹתֵי⁶ תִּלְתְּלִים שְׁחֹרוֹת. (Ct 5,11)

צָוָארוּ בְּחֲרוּזִים יְסוּלָה בְּכַתֵּם אוֹפִיר. (Ct 1,10; Jb 28,16)

כְּמִרְאֵה לְבַנַּת הַסְּפִיר, (Ex 24,10)

פָּנָיו לְטֹהַר⁷ כְּעֶצֶם הַשָּׁמַיִם. (Ex 24,10)

אֲדַמּוּנִי עִם יִפֵּה עֵינַיִם, (1Sa 16,12)

[15] רִקְתּוֹ כְּפֶלַח הָרִמּוֹן (Ct 4,3; 5,7)

וְקוֹל דְּבָרָיו כְּקוֹל הָמוֹן. (Dn 10,6)

לֹא נִמְצָא כְּזֶה נֶעַר וַיִּשְׁיֵשׁ. (Gn 41,38)

גְּוִיתוֹ⁸ כְּתִרְשִׁישׁ. (Dn 10,6)

זְרוּעֵי יָדָיו מְאֹד נְאִים,⁹ (Gn 49,24)

[20] יָדָיו גְּלִילִי¹⁰ זָהָב מְמִלְאִים¹¹ (Ct 5,14)

מְקֻצָּה¹² אַחַת אֶצְבְּעוֹתָיו

וְתֵאֲרַכְנָה פְּאֵרוֹתָיו.¹³ (Ez 31,5)

כָּל מוֹם וְכָל נֶגַע אֵין בְּכָל כְּלָיו, (Lv 22,21; 1Re 8,37)

מִרְאֵשׁוֹ¹⁴ וְעַד רַגְלָיו. (Lv 13,12)

[25] יַעֲוֶן¹⁵ וּבִיַעֲוֶן אִם הַזְּמַן יִגּוֹפֵף יָדוֹ עָלָיו וַיָּרִים, (Is 10,32)

וַיֵּצֵא אֶל אָבִיו אֶל הַקּוֹצְרִים, (2Re 4,18)

יִקְרָא רֵאשׁוֹ רֵאשׁוֹ (2Re 4,18)

וַיִּקָּם בּוֹ כַחֲשׂוֹ. (Jb 16,8)

וְאִם הַמְּקַרָּה עָלָיו יוֹעֵץ,

[30] יִבֶּשׁ הִיָּה כְּעֵץ (Lm 4,8)

וְאִם הִי¹⁶ חֲפִיץ דִּכְאֹו וְהִרְאָה אוֹתוֹ¹⁷ וְאֶת נְוֵהוֹ, (Is 53,10; 2Sa 15,25)

אֶל תִּבְטַט אֶל מִרְאֵהוֹ וּפְאֵרוֹ¹⁸ (1Sa 16,7)

וּבְהַשְׁתַּנּוּת דְּמוּתוֹ וְיָפִיו.

רוֹאִיו יֵאמְרוּ: אֵיךְ? (*Jb 20, 7*)

[35] ¹⁹ וְעֵלְיוֹ יִתְמָהּוּ וַיִּרְהוּ (*Is 44, 8; Is 13, 8; Jr 4, 9*)

וַיֵּאמְרוּ: לֹא הוּא!

וְאֵם סִפִּיר גִּזְרָתוֹ ¹⁹ (*Lm 4, 7*)

שָׂוֵא יִהְיֶה תְּמוּרָתוֹ. (*Jb 15, 31*)

לִכֵּן כָּל חֲכָם לֵב בְּלִמּוּדִים ²⁰ לְמִשְׁמַע ²¹ אֲזוֹן ²² יַעִיר (*Is 11, 3; 50, 4*)

[40] כִּי לֹא זֶה הַדֶּרֶךְ וְלֹא זֶה הַעִיר. (*2Re 6, 19*)

TT C V Bp J^B J^K B J^S H | 3¹ B הראשון | 3² B הנואי | 3³ C V Bp J^K B J^S H
ר תואר | 3⁴ Bp גובה | 3⁵ B כי גובה | 3⁶ J^K קוצותיו | 3⁷ C V Bp J^B J^K B J^S H
ממולאים | 3⁸ B לטוהר | 3⁹ B גוייתו | 3¹⁰ J^S גליל | 3¹¹ C V Bp J^B J^K B J^S H
| 3¹² V H מקשה (*Ex 25, 36*) | 3¹³ J^B פארתי | 3¹⁴ J^K מראשיו | 3¹⁵ V H ויען | 3¹⁶
Bp השם | 3¹⁷ J^B אתו | 3¹⁸ V J^K B J^S H ometen | 3¹⁹⁻¹⁹ Omès a H | 3²⁰ V
H בלימודים | B afegeix | 3²¹ B ולמשמע | 3²² C V Bp J^K
B H אוזן.

PARÀGRAF 4

הַפֶּתֶר הַבִּי' לְצַבִּי וְתַפְאֶרֶה (*Is 28, 5*)

זְרוּעַ עִם גְּבוּרָה. (*Sl 89, 14*)

כִּי אִישׁ בְּכַחוֹ ² פֶּרֶץ פֶּרֶץ (*1Cr 13, 11*)

וְאִישׁ זָרוּעַ לוֹ הָאָרֶץ. (Jb 22,8)

[5] וּבַיּוֹם הַקָּרָח הַנּוֹרָא (Ez 1,22)

מִסְעֵף פְּאָרָה,³ (Is 10,33)

וְאִשָּׁר עָלָה שָׁמַיִם בְּגִאֲוֹתָו (Dt 33,26)

הָרִס בְּעֵבְרָתוֹ. (Lm 2,2)

בְּלִחֵי הַחֲמֹר יִכֶּה אֶת זְמָרָן וְאֶת יִקְשָׁן (Jt 15,16; Gn 25,2)

[10] וּלְעוֹג, מְלֶכֶד הַבְּשָׁן, (Js 9,10; Sl 135,11; 136,20)

יַעֲרוֹץ מְלֶכֶד גּוֹיִם וְאִמְרָפֶל. (Gn 14,9)

וְאוּלָם הַר נוֹפֵל (Jb 14,18)

אַצִּילִי הָאָרֶץ⁴ וְגִדְוִלִיו (Is 41,9)

מוֹלֵל בְּרִגְלָיו. (Pr 6,13)

[15] וַיְמִי יִבְעַר מִגְדִּישׁ וְעַד קָמָה? (Jt 15,5)

גְּבוּר וְאִישׁ מְלַחֶמָה (Is 3,2)

הַשַּׁח הַשְּׁפִיל עֶרְמוּנִים וְלוּזִים; (Is 25,12; Gn 30,37)

שׁוֹבֵר אֲרָזִים, (Sl 29,5)

אַלוּנֵי הַבְּשָׁן יִשִּׂים כְּנֻטִיעִים (Is 2,13; Sl 144,12)

[20] וְרָמִי הַקּוֹמָה גְדוּעִים. (Is 10,33)

לְוִיָּתָן יִמְשׁוֹדֶ⁵ בְּחִכָּה, (Jb 40,25)

גַּם אֶת הָאָרֶץ⁶ גַּם אֶת הַדֵּב⁷ הִכָּה, (1Sa 17,36)

יָקוּב⁸ וַיִּשְׁקִיעַ לְשׁוֹנוֹ (Jb 40,25)

בְּגִאֲוֹתוֹ וּגְאוּנוֹ. (Is 16,6)

[25] וְאִם יָבֵא⁹ כְּשׂוֹאָה¹⁰ פְּחָדוֹ¹¹ (Pr 1,27)

יְחָשׁוּב קִשְׁתּוֹ וְתָרְבוּ,
כְּכֹלֵי אֵין חֶפֶץ בּוֹ (Jr 22,28)
מִגֵּן וְרִמְח¹² וְכֹל כְּלֵי זֵין¹³ (Jt 5,8)
יְהִיו¹⁴ כְּאֵין. (Is 41,12.13)
[30] הֶחָגֵב¹⁵ יִסְתַּבֵּל וְהַפִּילוֹ, (Coh 12,5)
כִּי לֹא יָכוֹל לוֹ. (Gn 32,26)
וְלִקְוֹל עֲלֶה¹⁶ נִדְף יִתְרַד וְיִרְעוֹד. (Lv 26,36)
אֵין מְזֶה עוֹד,
נִגּוֹד כְּצַפּוֹר נוֹדֵד מִקֵּן (Pr 27,8)
[35] וַיְהִי כִי זָקַן
אִם לְהִתְהַלֵּךְ כְּבוֹדוֹ, תַחַד.
מְזֶה אֶחָד וּמְזֶה אֶחָד (Ex 17,12)
לְכַבּוֹ פּוֹנֶה בְּסִלֹת וּדְבַשׁ¹⁷ וְחֹטֵי מִנִּית (Dt 29,17; Ez 27,17)
כִּי לֹא בְחָרָב וּבְחַנִּית. (1Sa 17,47)
[40] וְלִקְוֹל הַצַּפּוֹר אֲמִיץ לְבוֹ בַּגְּבוּרִים (Coh 12,4; Am 2,16)
יָבֵא¹⁸ בְּמַעְרוֹת¹⁹ צוּרִים. (Is 2,19)
וְלֹא מִצָּאוּ כָּל אַנְשֵׁי חֵיל יִדְיָהֶם (Sl 76,6)
כְּבֵא רְעָה עֲלֵיהֶם. (Pr 1,27)
וַיִּשְׁכַּב וַיִּרְדָּם (Jo 1,5)
[45] חָרָב פִּיפִיּוֹת בִּיָּדָם. (Sl 149,6)
לִכֵּן לְכֹל מִקְשִׁיב אָשִׁיב וְכֹל שׁוֹמֵעַ אֶכְחִישׁ²⁰
כִּי לֹא בְכַח²¹ יִגְבֵּר אִישׁ (1Sa 2,9)

וּבְיָוִם חֲלִיוֹ וּבְעֵת זְקֻנָּתוֹ (1Re 15,23)

וְתִרְפָּה כַּחוֹיָה וְחֻזְקָתוֹ²²

[50] וְכָל מַעֲשָׂה²³ תִּקְפוּ וּגְבוּרָתוֹ. (Est 10,2)

TT C V Bp J^B J^K B J^S H | 4¹ B השני | 4² Bp B בכוחו | 4³ Bp פורה | 4⁴ J^K האר' | 4⁵ V H ימשיך | 4⁶ H הארי' | 4⁷ C V Bp J^B J^K B J^S H הדוב | 4⁸ H יקיב | 4⁹ Bp J^K B J^S H יבוא | 4¹⁰ H בשואה | 4¹¹ B afegeix | 4¹² C V Bp J^B J^K B J^S H יפזר מה שברו | 4¹³ Bp B H זיין | 4¹⁴ H יהיה | 4¹⁵ Des d'aquí i fins a 6⁸, que és el text que correspon als folis קמ verso i קמא recto, manca a B | 4¹⁶ H יולה | 4¹⁷ J^B ובדבש | 4¹⁸ Bp ובם | 4¹⁹ J^B במערת | 4²⁰ J^S במערו' | 4²¹ Bp מכחיש | 4²² Bp J^B כוחו | 4²³ Bp omet מעשה.

PARÀGRAF 5

הַפֶּתֶר הַג' הָעֵשֶׂר¹ בְּתַת ה' לְאִישׁ אָדָם², פִּטְדָה³, (Ex 28,17; Ez 28,13)

אוֹצָר, כָּל כְּלֵי חֲמֻדָּה. (Os 13,15)

וְאִשֶּׁר הַמְּלֶךְ חִפֵּץ בִּיקָרוֹ (Est 6,6.7.9.11)

וַיִּשָּׂם רֶבִיד הַזֶּהָב עַל צִנְאוֹרוֹ; (Gn 41,42)

[5] יֹאמֶר לְאִשֶּׁר יִהְיוּ עָלָיו הַשְּׁלֶף; (Sl 55,23)

הַכֶּסֶף נִתּוֹן לָהּ?

לֹא הַבֵּיט⁴ אֶל עֲמָל וְכַעַס! (Sl 10,14)

וַיִּנְפְּשׁוּ⁵ אֹנְתָה וַיַּעַשׂ. (Jb 23,13)

יַעֲשֶׂה לּוֹ מְרַכְבָּה וְסוֹסִים (2Sa 15,1)

[10] וְחַמְשִׁים אִישׁ רָצִים. (2Sa 15,1; 1Re 1,5)

יִשִּׂים עַל הַבָּתִּים וְעַל הַחֲצֹרוֹת⁶ (Ex 8,9)

שָׂרֵי הַמַּשִּׁים וְשָׂרֵי עֲשָׂרוֹת. (Ex 18,21,25; Dt 1,15)

קָרִיאֵי עֵדָה⁷ יְכִינּוּ מִשְׁפָּתָיו וּמֵאֲכָלָיו (Nm 16,2)

וּמִים לְרַחוּץ רַגְלָיו. (Gn 24,32)

[15] נָשִׁים שְׂאֵנֹת יִקַּח לְרַקְחוֹת⁸ וּלְטַבָּחוֹת⁹ (Is 32,9; 1Sa 8,13)

וּתְגַשֵּׁן הַשְּׂפָחוֹת (Gn 33,6)

וְאֵילָיו¹⁰ נְתוּנִים נְתוּנִים: (Nm 3,9)

שָׂשִׁים אֶלֶף נוּשָׂא¹¹, סֶבֶל וּשְׂמוּנִים. (1Re 5,29)

וּבְמִקּוֹם צִיָּה וְעַרְבָּה, (Jr 50,12; 51,43)

[20] הִנֵּה הָעִיר קְרוּבָה. (Gn 19,20)

מִרְחוֹק יָבֵאוּ¹² וְאִישׁ לֹא יִחַדֵּל (Is 49,12)

לְרֵאוֹת אֶת הָעִיר וְאֶת הַמְּגִדָּל. (Gn 11,5)

מְגִדָּל בְּנוֹי לְתַלְפִּיּוֹת, (Ct 4,4)

תְּפוּחֵי זֶהָב בְּמִשְׁכֵּיּוֹת. (Pr 25,11)

[25] וּבְהִיכָלוֹ כָּלוּ: ¹³ צֵאנָה¹⁴ וְאֶלְפִים¹⁵ (Sl 29,9; 8,8)

וּשְׂנֵהֲבִים וְקוֹפִים. (2Cr 9,21)

גִּבּוֹן אוֹ דָק יִשִּׁים בְּקִרְבּוֹ, (Lv 21,20; Jr 9,7)

אֲמָה אֶרְכוּ וְאֲמָה רַחְבּוֹ. (Ex 28,16; 39,9)

עֵץ כָּל פְּרֵי יִטַע בְּגִנּוֹ (Gn 1,11)

[30] עוֹשֶׂה פְּרֵי לְמִינוֹ, (Gn 1,11)

שָׂרְשׁוּ פְתוּחַ אֵלֵי מִים. (Jb 29,19)

כָּגֹן ה', כְּאֶרֶץ מְצָרִים. (Gn 13,10)

וּלְשֵׁתוֹת בְּמִזְרְקֵי¹⁶ יֵין, כּוֹסוֹ רְוִיָּה: (Am 6,6; Sl 23,5)

כָּרַם הִיָּה! (1Re 21,1; Is 5,1; Ct 8,11)

[35] שְׁלַחְנוּ מְלֵא דָשֶׁן וְכֹל בּוֹ לֹא יִחָסֵר (Jb 36,16; Dt 8,9)

מִכָּל הַחַי, מִכָּל בְּשָׂר: (Gn 6,19)

עֲתוּדִים חֲמֻשָּׁה כְּבָשִׂים (Is 1,11)

וּבְרַבּוּרִים אָבוּסִים. (1Re 5,3)

יִלְבַּשׁ כְּתֹנֶת¹⁷ פָּסִים, (Gn 37,3)

[40] מַעֲשֵׂה יְדֵי אָמֹן,¹⁸ (Ct 7,2)

וּתְכֵלֶת¹⁹ וְאַרְגָּמָן.²⁰ (Ex 25,4)

הִיָּה מִטָּתוֹ²¹ מְקֻשָּׁה אַחַת תְּמַיָּה, (Ex 25,36; Lv 14,10)

יָשׁ וּמְשִׁי וְרִקְמָה. (Ez 16,13)

כְּאִפּוֹ הַנְּזֹם וּבִידוֹ הַצְּמִידִים, (Gn 24,30)

[45] בְּשִׁלְחָנוּ אַרְבָּעָה גְבִיעִים מִשְׁקָדִים.²² (Ex 25,33; 37,19)

יַחַתּוֹר בְּקִיר וּבְחַדְרֵי חַדְרִים

מִטְּמִינִי²³ מִסְתָּרִים: (Is 45,3)

כְּסֹף צָרוּף²⁴ כָּל אוֹצְרוֹתָיו; (Sl 12,7)

קְצָרוֹתָיו וְכַפּוֹתָיו²⁵ (Ex 25,29)

[50] וּבַמִּשְׁקָל וּבַמִּשׁוּרָה (Lv 19,35)

שְׁלֵשִׁים וּמֵאָה הַקְּעָרָה. (Nm 7,85)

וּבַהֲאָרִיךְ יָמִים עַל מַמְלַכְתּוֹ, (Dt 17,20)

אִם רוּחַ אֱלֹהִים²⁶ רָעָה²⁷ מִבְּעֵתוֹ (1Sa 16,15)

יִוֹרֵד מִכֶּסֶּא מְמַשְׁלָתוֹ

[55] וְאִם נָפַל לְמִשְׁכָּב, (Ex 21,18)

בְּמָה נִחְשָׁב? (Is 2,22)

הָיָה לְבוֹז גְּאוּנוֹ וּמַחְסֵהוּ.

אֶת הַמְשָׁפָן אֶת אֲהֵלוֹ וְאֶת מְכֻסֵּהוּ (Ex 35,11)

גָּלוּי וְיָדוּעַ. יְדִיעָה²⁸ בְּרוּרָה:

[60] לֹא יוֹעִיל הוֹן בְּיוֹם עֶבְרָה (Pr 11,4)

וְלֹא יִשְׁוֶה אֲגוּרַת כֶּסֶף (ISa 2,36)

כִּי יֵצֵא הַקְּצָף.²⁹ (Nm 17,11)

וְרָאָה³⁰ רָאִינוּ יוֹרֵשׁ עֶצֶר וְעֹשִׂיר מִרְחֹם (Jt 18,7)

וְזָרְעוּ מִבְּקֹשׁ לְחֹם; (Sl 37,25)

[65] וְאֶבֶד אֲשֶׁר לוֹ מְקַנָּה וְקִנְיָן (Ez 38,12.13; Coh 5,13)

הָעֹשֶׂר³¹ הֵהוּא בְּעֵינָיו.³² (Coh 5,13)

וְלִפְעָמִים הַמְרַבָּה יָרַד לְשַׁעְרִים (Jt 5,11)

וְהַמְמַעִיט אֶסֶף עֲשָׂרָה חֲמָרִים. (Nm 11,32)

וַיִּמָּה יִתְהַלֵּל³³ עֹשִׂיר בְּרֵאוֹתוֹ (Jr 9,22)

[70] עֹשֶׂר³⁴ שְׁמוֹר לְבַעַלְיוֹ לְרַעְתּוֹ? (Coh 5,12)

עַל זֹאת יְבִינּוּ נְעָרֵי

וַיִּשְׁכְּלֵנוּ³⁵ זְקֵנֵינוּ:

כִּי גַם בְּזָה לֹא בָחַר ה'. (ISa 16,8.9)

TT C V Bp J^B J^K J^S H || 5¹ C V Bp J^B J^K J^S H || העושר || 5² C V Bp J^B J^K J^S H || החצירות || 5³ Bp || אודם || 5⁴ J^S || ופטדה || 5⁵ H || ונפשך || 5⁶ Bp || הנפשות || 5⁷ J^K J^S || הנפשות || 5⁸ J^K || מועד || 5⁹ J^K || לרקחו' || 5¹⁰ V Bp J^B J^K J^S H || ואליו || 5¹¹ J^B || נשא || 5¹² Bp J^K J^S || יבואו || 5¹³ Bp || כולו || 5¹⁴ Bp || צונה || 5¹⁵ H || צנה || 5¹⁶ Bp || ואללפים

מִטָּתוֹ J^B 5²¹ | וְאֶרְגָּמֶן J^B 5²⁰ | תְּכֵלֶת Bp 5¹⁹ | אֶמֶן J^B 5¹⁸ | כְּתוּנַת J^S Bp 5¹⁷ | בְּמִזְקֵי
| לְרוּף H 5²⁴ | מִטְמוֹנֵי H J^S J^K Bp CV 5²³ | מְשׁוּקְדִים H J^S J^K Bp CV 5²² |
הַכֶּסֶף J^S 5²⁹ | דְּעָה J^B 5²⁸ | רַעַה J^S 5²⁷ | אֱלֹהִים J^B 5²⁶ | וְכַפִּיתִיו H 5²⁵ |
יִתְהוֹלֵל J^S 5³³ | רַע Bp 5³² | הַעוֹשֵׁר H J^S J^K Bp CV 5³¹ | וְהִנֵּה J^B 5³⁰ |
וַיִּשְׁכֵּל J^S 5³⁵ | עוֹשֵׁר H J^S J^K Bp CV 5³⁴ |

PARÀGRAF 6

הַבֶּתֶר הַד' לְמִשְׁאֵת וְאֶרְוֶחָה (Jr 40,5)

מִשְׁפָּחָה וּמִשְׁפָּחָה.¹ (Est 9,8)

בְּאִמּוֹר ה' לְאִישׁ מְקֻצּוֹת הָאָרֶץ הַחֲזוֹקֵתֶיךָ (Is 41,9)

וּמֵאֲצִילֶיךָ קָרָאתֶיךָ, (Is 41,9)

[5] אֲנָשִׁים כָּל סְתוּם לֹא עֲמָמוּם. (Ez 28,3)

יְלָדִים אֲשֶׁר אֵין בָּהֶם כָּל מוֹם² (Dn 1,4)

בְּהִיכְלֵי מְלֶךְ לְלַמֵּד וְלְלַמּוֹד. (Dn 1,4)

כֹּחַ בָּהֶם לְעֵמּוּד. (Dn 1,4)

טוֹבֵי מְרֹאֶה וְהִנְהַגְתָּם³ תְּמִימָה (Dn 1,4)

[10] וּמִשְׁכִּילִים בְּכָל חֻכְמָה. (Dn 1,4)

הִמָּה מְגִן לְכָל הַחֹסִים, (2Sa 22,31)

הַרְוִידִים בָּעַם, הָעוֹשִׂים (1Re 5,30; 9,23)

יַעֲשׂוּ שֵׁם כְּגִבֹּר⁴ חֵילִים,⁵

כְּשֵׁם הַגְּדוֹלִים. (2Sa 7,9)

[15] נֶאֱהָבִים בְּחַיֵּיהֶם וּבְמוֹתָם. (2Sa 1,23)

יָרַע קֹדֶשׁ⁶ מִצְבָּתָם, (Is 6,13)

יְנוּבוּן בְּשִׁיבָה בְּמַעֲדָנִים, (SI 92,15)
דְּשָׁנִים וְרַעֲנָנִים. (SI 92,15)
בְּקוּם אֶחָד נְבוֹן⁷ דָּבָר וְהוּ' עֲמוֹ (1Sa 16,18)
[20] וַיִּחַל רוּחַ ה' לְפַעֲמוֹ. (Jt 13,25)
יְבָנָה בְּחֻכְמָתוֹ וּתְבוּנָתוֹ (Jt 13,25)
בֵּית לַה' וּבֵית לְמַלְכוּתוֹ. (2Cr 1,18; 2,11)
לְכֹן⁸ הַמְשָׁכִיל יִדַע וַיֵּאֱמִין⁹ כִּי עֲטָרַת אַנְשִׁים מְשַׁפְּחָתָם
וּתְפָאֶרֶת בָּנִים אֲבוֹתָם, (Pr 17,6)
[25] וְכָל הָעַם¹⁰ יִפְנוּ כֹה וְכֹה (Ex 2,12)
לְיוֹצְאֵי יִרְיָכוֹ.¹¹ (Gn 46,26; Jt 8,30)
יֵאמְרוּ לוֹ: הֲיֵהָ¹² לְפָנֶיךָ טַפִּינוּ וְחִילָנוּ¹³
רַק יִקְרָא שְׁמֶךָ עָלֵינוּ. (Is 4,1)
וּבָעֵד¹⁴ אֲשֶׁר לְקַבְּרוֹת¹⁵ הַדְּבָרִים¹⁶ וּבִשְׁחַת נָתַן (Jb 21,32)
[30] יָרְבוּ עָלָיו מְאֹד מִהֵר¹⁷ וּמִתָּן. (Gn 34,12)
אִךְ אִם רוּחַ אֵין בְּקִרְבּוֹ, (Ha 2,19)
שְׂוֹא עָמְלוֹ בּוֹנִיו בּוֹ. (SI 127,1)
וְאִם לֹא יִמְשֹׁךְ בְּקִנְיָת לְתַמּוֹ,¹⁸ (1Re 22,34)
לֹא יִנְשָׂא בְּעֵטְרָה שְׁעֵטְרָה¹⁹ לוֹ אָמוֹ. (Ct 3,11)
[35] וְאִישׁ²⁰ יִדּוּעַ מְכַל מְשַׁפְּחוֹת הָאֲדָמָה (Am 3,2)
וְלֹא יִדַע בֵּין יְמִינוֹ לְשִׂמְאלוֹ²¹ וּבִהֲמָה, (Jo 4,11)
מֵה יִתֵּן וּמֵה יוֹסִיף לוֹ? (SI 120,3)
אֶת כְּבוֹדוֹ וְאֶת גְּדָלוֹ. (Dt 5,21)

אם אביו לקח ברה;

[40] ויקראו לפניו: אברה! (Gn 41,43)

ואם הבן הביע שמן רוקח (Coh 10,1)

לאמרו לו: עלה קרח! (2Re 2,23)

נעוה לב יהיה לבוז, אם יולדו²² היה (Pr 12,8)

דניאל²³, חנניה, מישאל ועזריה. (Dn 1,6.11.19; 2,17)

[45] ישוב²⁴ על²⁵ העפר כשהיה (Coh 12,7)

ונפשו לא חיה²⁶

ואחר אשר הפתר הנה היה לזר²⁷

ונהפך לסרה. (Lv 13,16)

הסר²⁸ המצנפת²⁹ והרם³⁰ העטרה. (Ez 21,31)

הנהגתם⁶³ VH | אין | Bp interlinea⁶² | ומשפח'⁶¹ J^B | TT C V Bp J^B J^K B J^S H |
⁶⁴ J^B	בגבר J^S	⁶⁵ C V Bp J^B J^K J^S H	היילים	⁶⁶ J^S	קודש	⁶⁷ J^S	נכון	⁶⁸ VH		
⁶⁹ Es reprèn el testimoni textual de B, interromput des de 4¹³	⁷⁰ J^S	וכן								
ובעת	⁷¹ Bp H	וחילינו	⁷² Bp J^B	הנה	⁷³ Bp J^B J^K B J^S H	ירכו	⁷⁴ J^B	פעם		
⁷⁵ H	לקבריו	⁷⁶ Bp afegix	ובשת הובל	⁷⁷ Bp	מוהר	⁷⁸ C V Bp J^B J^K B				
יולדיו	⁷⁹ J^B	ושמאלו	⁸⁰ J^S	איש	⁸¹ H	שעתרה	⁸² Bp omet	לתומו	⁸³ H	
⁸⁴ Bp	לזרא	⁸⁵ Bp J^S	חיה	⁸⁶ J^S	אל	⁸⁷ J^B	וישוב	⁸⁸ B	כניאל	⁸⁹ B
והרים	⁹⁰ Bp	המצנפ'	⁹¹ B	הסיר						

PARÀGRAF 7

הפטר הה' מעלה נשאה ורמה.

יתרון הכשר חכמה (Coh 10,10)

וְהַחֲכֵמָה וּמַעְגְלוֹתֶיהָ (Pr 5,6)
תַּחֲיֶיהָ אֶת בְּעֻלֶיהָ. (Coh 7,12)
[5] בֵּין¹ מְלָכִים² יִחַזְקוּ הַבְּדָק³ (Pr 8,15; 2Re 12,6)
וְרוֹזְנִים יִחַזְקוּ⁴ צֶדֶק. (Pr 8,15)
כּוֹשֵׁל צֶעְדֶיהָ יִתְמוּכוּ. (Pr 5,5)
כֶּה מְלָכִים יִמְלוּכוּ. (Pr 8,15)
אֲשֶׁר־י⁵ אִישׁ אֲשֶׁר לֹחֲבָלוֹ יִקְחֶנָּה (Sl 1,1; Dt 20,7)
[10] וְזָרְעוּ יוֹרִישֶׁנָּה! (Nm 14,24)
לֹא יֵאָצֵר וְלֹא יִחַסֵּן כְּבוֹדָהּ, (Is 23,18)
כֶּסֶף שָׁמַיִם הוֹדָה (Ha 3,3)
וְכָל מִדָּה טוֹבָה וְחַמוּדָה
הָאֱלֹהִים אֵנָה לִידָה. (Ex 21,13)
[15] גְּדֻלָּה תִהְיֶה מֵעַל שָׁמַיִם. (Sl 108,5)
בְּרָה מְאִירַת עֵינַיִם. (Sl 19,9)
וְכָל גְּדוּלָּה וְתִהְיֶה
מֵאֶפֶס וְתִהְיֶה⁶ נִחְשָׁבוּ לָהּ. (Is 40,17)
יִרְאֶה⁷ הַרְוָאָה וַיִּשְׁמַע הַשּׁוֹמֵעַ: (Is 28,4; Ez 3,27)
[20] מִי⁸ כִּהְחַכֵּם וּמִי יוֹדֵעַ? (Coh 2,19)
עַל פִּיּוֹ? סָעוּ וְעַל פִּי חוֹנִים. (Nm 27,21)⁹
מִימֵי נְאֻמָּנִים (Is 33,16)
בָּהֶם יִשְׁבְּרוּ¹⁰ צִמְאָם¹¹ פְּרָאִים. (Sl 104,11)
מִן הַמְקוֹדֵשׁ הַמָּה יוֹצְאִים (Ez 47,12)

[25] לְהִיּוֹת נְגִיד וּמְצִיָּה¹² יֵצְאוּ יֵצָא.¹³ (*Is* 55,4)

כָּל אֲשֶׁר תִּפְּץ עָשָׂה (*Sl* 115,3; 135,6)

וְאֲשֶׁר כִּנְגַדוּ רָצִים,

דוֹעָכוּ כְּאֵשׁ קוֹצִים, (*Sl* 118,12)

סָג גָּאוֹנָם וְנִאָּלַח הַמוֹנָם, (*Sl* 53,4)

[30] לֹא יִהְיוּ בְּגֵרוֹנָם. (*Sl* 115,7)

לְפָנָיו יִכְרְעוּ צִיִּים. (*Sl* 72,9)

וְזָרְעוּ יִהְיֶה מְלֵא¹⁴ הַגּוֹיִם. (*Gn* 48,19)

וְנוֹדַע בַּשְּׁעָרִים וּבַחוּצוֹת (*Pr* 31,23)

כִּי הַמְּלָכִים שׁוֹפְטֵי הָאָרְצוֹת

[35] וְהַחֲכָמִים¹⁵ הַמְּלָכִים וּמַעֲשֵׂיהֶם

יִשְׁפְּטוּ הֵם. (*Ex* 18,22)

וְכוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכִסְיֵיהֶם (*Is* 13,10)

חֲכָמִים בְּעֵינֵיהֶם (*Is* 5,21)

וּבְהֶם חָמַשׁ הַמַּעֲלוֹת¹⁶ אֲשֶׁר גָּבְרוּ.

[40] כָּל אֵלֶּה חָבְרוּ (*Gn* 14,3)

וַיִּמְהָמוּ¹⁷ נִתְּנוּ¹⁸ לְמוֹרְשָׁה (*Ez* 36,5)

אֵת הַחֲמֻשָּׁה.

TT C V Bp J^B J^K B J^S H || 7¹ V H || בה 7² H || מלאכים 7³ H || הברק 7⁴ V H || כי J^K J^S || ומי J^B 7⁸ || ראה J^B || ויראה 7⁷ V H || ותוהו B Bp 7⁶ || אשר H 7⁵ || יחוקו 7⁹ H || חנים 7¹⁰⁻¹⁰ || B escriu que després corregeix al marge dret en 7¹² B omet 7¹¹ J^B || פראים J^S || צמאים פראים || צמאים פראים

מעלות en $J^S 7^{16}$ | והחכמי $J^K 7^{15}$ | מלוא $J^B 7^{14}$ | יצוא $J^S 7^{13}$ | ומצוה
ניתנו $B 7^{18}$ | ומהם $Bp 7^{17}$ | המעלות

PARÀGRAF 8

הנזיל¹ כֹּל אִישׁ יִכּוּיִן² רְעִיוֹנִי
כִּי חֲכָמַת אָדָם תִּאִיר פָּנָיו. (*Coh 8,1*)
וּמֵת³ אֲשֶׁר סְבִיבוֹתָיו חוֹנָה (*ISa 26,5*)
עוֹז פָּנָיו יִשׁוּנָא, (*Coh 8,1*)
[5] קָרַן עוֹרוֹ וְהִנֵּה ה' נֹצֵב עָלָיו. (*Ex 34,30; Gn 28,13*)
וַיִּרְאוּ⁴ מַגְנֶשֶׁת אֱלֹהִים; (*Ex 34,30*)
וְאֵל אֲשֶׁר בְּצֶל הַחֲכָמָה יְדוּר (*Coh 7,12*)
מִבִּיטִים אֱלֹהִים בְּעֵין הַהֲדוּר.

$Bp 8^4$ | ואת $Bp 8^3$ | יכין $V 8^2$ | הנואי $B 8^1$ | $TT C V Bp J^B J^K B J^S H$ | ויראו $J^K B J^S$

PARÀGRAF 9

הַגְּבוּרָה יְדוּעַ לְכֹל יוֹשְׁבֵי הָאָדָמָה
כִּי בְּתַחֲבוּלוֹת תַּעֲשֶׂה לָּהּ מִלְחָמָה. (*Pr 24,6*)
וְרֵאִינוּ נֶפֶל אֲשֶׁר נִאֲזַר¹ בְּגְבוּרָה (*Jt 5,27; Sl 65,7*)
וְהַחֲכָמָה תַּעֲזוֹ לְחַכְמֵי מַעֲשֶׂרָה. (*Coh 7,19*)
[5] וְאִמְיָן² כֹּחַ³ גִּלְפֹד כְּדָגִים בְּמִצוֹדָתוֹ (*Na 2,2; Coh 9,12*)

וּמִלֵּט⁴ הוּא אֶת הָעִיר בְּחֻכְמָתוֹ. (Coh 9,15)

וְאֵין גְּבוּר כְּחָכְם בְּדוֹרוֹ

וְאֵיזֶהוּ גְבוּר⁵ הַכּוֹכֵשׁ אֶת יְצָרוֹ?

TT C V Bp J^B J^K B J^S H || 9¹ J^B interlinea נאזר || 9² C V Bp J^B J^K B J^S H ואמיץ
|| 9³ Bp J^B B כוה || 9⁴ J^B ומילט || 9⁵ J^S הגבור.

PARÀGRAF 10

הָעֶשְׂרָה¹ כִּי בְמָקוֹם יַעֲלֶה שְׁמִיר וְשִׁית, (Is 5,6)

בְּחֻכְמָה² יִבְנֶה בַּיִת (Pr 24,3)

וּבְתִבּוּנָה יִמְלֹאוּ אוֹצָרִים³ (Pr 24,3; Am 3,10)

וּבְדַעַת חֻדְרִים. (Pr 24,4)

[5] וַיִּצְבּוֹר תְּמִים דְּעִים (Jb 37,16)

כָּל הוֹן הוֹן יִקָּר וְנָעִים. (Pr 24,4)⁴

וַיִּרְחוּ לֹא יֵאָסֶף (Is 60,20)

כִּי בְצֵל הַחֻכְמָה בְּצֵל הַכֶּסֶף. (Coh 7,12)

וְאָמַר אֲשֶׁר חֻכְמָתוֹ מוֹדַעַת (Is 12,5)

[10] וְכִלֵּי יִקָּר שְׁפֹתַי דַּעַת. (Pr 20,15)

TT C V Bp J^B J^K B J^S H || 10¹ C V Bp J^B J^K B J^S H || העושר || 10² J^K B בחכמ' ||
10³ H האוצרים || J^K אוצרי' || 10⁴⁻⁴ H נעם ||

PARÀGRAF 11

הַמְשַׁפְּחָה מְזַקֵּן וְכֹסִיל וְנֹסִיכָם (Coh 4,13; Dt 32,38)

טוֹב יֵלֵד מִסֵּבִין וְחָכָם. (Coh 4,13)

וְאָמַר הַחָכָם: מִלְּמוּד¹ הַחֲכָמָה² אֶל תִּחְדָּל חֲדוּל

כִּי הַחֲכָמָה הוּא³ הַיַּחֲס הַגָּדוֹל.

TT C V Bp J^B J^K B J^S StP H || 11¹ B מלימוד || 11² B בחכמה || 11³ J^B היא.

PARÀGRAF 12

וְאַחַר אֲשֶׁר כָּל הַכְּתָרִים כְּנִגְדָה שָׁבוּ מִי אֶפְסִים¹ (Ez 47,3)
וַיִּמַּס כָּל דָּבָר וַיְהִי לְמִים.

וְאוֹר הַחֲכָמָה² יִהְיֶה שְׁבַעַתִּים (Is 30,26)

וְאַפְלָתָה כְּצִהָרִים. (Is 58,10)

[5] וְהִנֵּה הִיא רַחֲבַת יָדַיִם, (Is 22,18)

אִין זֶה כִּי אִם בֵּית אֱלֹהִים וְזֶה שַׁעַר הַשָּׁמַיִם. (Gn 28,17)

זֶה הַשַּׁעַר לֵה' יְבֹאוּ³ בּוֹ צְדִיקִים, (Sl 118,20)

יִודְעֵי הַחֲקִים⁴

וְהַדְּבָרִים עֲתִיקִים, (1Cr 4,22)

[10] אֲשֶׁר הָעוֹלָם הַשֹּׁפֵל⁵ (1Cr 4,22)

בֵּין רַגְלֵיהֶם כָּרַע נָפֵל; (Jt 5,27)

הַמּוֹאֲסִים חִילָם וְהוֹנָם,

מִקְנִיָּהֶם וְקִנְיָנָם.⁶ (Gn 34,23)

לֹא שָׁמוּ תְּכַלִּיתָם הַמֵּאֲכָל וְהַמְשַׁפָּה וְהַמֵּץ

[15] וְכָל הַמְּלָאכָה נִמְבְּזָה וְנִמָּס, (1Sa 15,9)

רְאוּ רְאֵה⁷ כִּי מֵיטֵב הָעוֹלָם הֶבֶל הוּא וְהִיָּה לְמַרְמָס. (Is 5,5)

וְחָם הַשְּׂמֶשׁ וְנִמָּס, (Ex 16,21)

הָיוּ בְּעֵינֵיהֶם⁸ לְזָרוֹת. (Pr 23,33)

רוֹכְבֵי אֶת־נֹת⁹ צָחֳרוֹת (Jt 5,10)

[20] לֹא שָׁמוּ לָבָם אֶל כָּל הַקּוֹרוֹת (Gn 42,29)

מוֹאֲסֵי מוֹתָרוֹת

לֹא יֹאמְרוּ כְּעִלּוֹקָה:¹⁰ הִבֵּ! הִבֵּ! (Pr 30,15)

אֲשֶׁר כָּסַף לֹא יִחְשׁוּבוּ וְזָהָב, (Is 13,17)

בוֹחֲרִים¹¹ מְלוֹנוֹת

[25] מְעַרֵי מְסַכְנוֹת,¹² (Ex 1,11)

אוֹהֲבֵים¹³ מְעֵט¹⁴ מִהַרְבֵּה,¹⁵ מוֹיֵץ מִגֶּרֶן,¹⁶ (Jr 42,2; Os 13,3)

הָאֵזוֹב אֲשֶׁר בִּקִּיר מִתְּרוֹן,¹⁷ (1Re 5,13)

מִתְּאוּיִם¹⁸ פֶּת לָחֶם מִנְפֹּת,¹⁹ לְבוּס, (Pr 27,7)

אַרְחַת²⁰ יַרְק²¹ מְשׁוֹר, אָבוּס. (Pr 15,17)

[30] מְגֹדוֹלוֹת²² מִבְּקָשִׁים מְנוּחַ (Rt 3,1)

לְהִיּוֹת²³ שְׂפָלִים, יִחְלִיפוּ כַחַ (Is 40,31; 57,15)

²⁴וְלִהְבִּין דְּבָרֵי חֲכָמִים, (Pr 1,6)

מְלִיצוֹת²⁵ וּמְשָׁלִים. (Pr 1,6)

יוֹשְׁבֵי²⁶ אֲהָלִים²⁷ (Gn 25,27)

[35] עוֹמְדִים עַל הַסֶּפֶר, מֵאֵין פְּדִיּוֹם,²⁸ (Nm 3,49)

שְׁלֵשֶׁת יָמִים, לִילָה וַיּוֹם. (Est 4,16)

TT: C V Bp J^B J^K B J^S StP H | 12¹ B afegix טובה עמוסים | 12² Bp החמה | 12³ Bp J^B J^K J^S יבואו | 12⁴ Bp B החוקים | 12⁵ H השפיל | 12⁶ B כעלותה | 12⁷ B וקניינם | 12⁸ VH בעיניה | 12⁹ J^B אתונת | 12¹⁰ J^K אוהבי | 12¹¹ J^K בוחרי | 12¹² H משכנות | 12¹³ VH מגורן | 12¹⁴ J^S מעט | 12¹⁵ B מהרב' | 12¹⁶ C V Bp J^B J^K B J^S H מתורן | 12¹⁷ C V Bp J^B J^K B J^S H מתאוי' | 12¹⁸ J^K מצפת | 12¹⁹ J^K J^S מנופת | 12²⁰ C V Bp J^B J^K B J^S H ארוחת | 12²¹ H ירוק | 12²² J^B מגדולת | 12²³ H לחיות | 12²⁴ Comença el testimoni textual preservat a StP | 12²⁵ B מליצו' | 12²⁶ J^S יושב | 12²⁷ Bp J^B B אוהלים | 12²⁸ H פדוים, veg. Nm 3,51.

PARÀGRAF 13

וְאַנְכִי נֹדַע בְּיִשְׂרָאֵל,
 לֹא כֵן בֵּיתִי עִם אֵל, (2Sa 23,5)
 כִּי אֶחָרִי הִתְהוֹוִי הֶלְכָתִי. (1Sa 12,21)
 מִכָּל מְלַמְדֵי הַסִּפְלָתִי (Sl 119,99; 1Sa 26,21)
 [5] וּמִדָּוָה הַזָּמֵן שְׁתִּיתִי מִצִּיתִי.² (Is 51,17)
 נִטְעַתִי כָרֶם וּבֵית³ בְּנִיתִי, (Coh 2,4)
 שְׁמָתִי זָהָב כֶּסֶלִי וְכֶזָב, מַחֲסִי, (Jb 31,24; Is 28,15)
 מִרְבָּדִים רַבְדָּתִי עָרְסִי.⁴ (Pr 7,16)
 מָעַט הִדְבַּשׁ הִזָּה טָעַמְתִּי (1Sa 14,19.43)
 [10] וּמְרוֹרַת פְּתָנִים אֲשֶׁר בְּקִרְבּוֹ לֹא זָכַרְתִּי. (Jb 20,14)
 וּבְאֵמַת כִּי עֲסָקִי זוּלָתִי אֶפְפוֹנִי⁵
 עַד צְנֹאֵר הַדְּפוֹנִי.
 סִבּוֹנִי גַם סִבּוֹנִי: (Sl 118,11)
 זֶה יִקְרָאנִי וְצוֹדָה נִפְשִׁי (1Sa 24,12)

[15] וְזֶה יִקְחֵנִי בְּצִיצֵת⁶ רֵאשִׁי, (Ez 8,3)

זֶה יִתְפָּשְׁנִי בְּבִגְדֵי לְהַפְיֵק מִשְׂאֵלוֹ, (Gn 39,12)

עַד אֲנִי⁷ בְּבִגְדֵי אֶצְלוֹ! (Gn 39,15.18)

וְאִם עֵת וְפָגַע יִקְרָה, בְּמַרְיָבָם (Coh 9,11)

יֵאמְרוּ: צֵא אִתָּה⁸ וְהִלַּחֵם בָּם! (Ex 17,9)

[20] רַבִּים יִפְתּוּנִי⁹ עַד אוֹבָא

גַּם כִּי אֲבֵא¹⁰ חֶדֶר בְּחֶדֶר לְהִחַבֵּא. (1Re 22,25; 2Cr 18,24)

וּבְהִתְבּוֹנְנִי לְהִבָּא וּלְשַׁעֲבֵר

אִין בְּיַדִּי הַדָּבָר.

אִם אֶרְאֶה¹¹ אוֹבֵד כִּי צַר לוֹ, (Jb 31,19; 1Sa 13,6; Lm 1,20)

[25] מִי יֵאמֵר¹² לֵא?

סוֹף סוֹף עֲסֻקֵי הָעוֹלָם הַכְּשִׁילוֹ כַּחֲי¹³ (Lm 1,14)

וְזָרוּ אֶרְחֵי. (Sl 139,3)

לֵא יִתְנוּנִי הַשֵּׁב רוּחִי¹⁴ (Jb 9,18)

בְּשִׁבְט¹⁵ יִכּוּ עַל הַלְּחֵי. (Mi 4,14)

[30] וְלֵא אוֹכְל¹⁶ לְדַבֵּר מֶה שְׂיַחֲי?

וַיַּעֲרַב שְׂיַחֲי (Sl 104,34)

וְאוֹמֵר וְךָ לְקַחֲי. (Jb 11,4)

עֲתָה נִתְתִּי אֶל¹⁷ לְבִי כִי יָמֵי הָאָדָם מְעַט וְרַעִים,

הַבָּל הַמָּה, מַעֲשֵׂה תַעֲתוּעִים (Jr 10,15; 51,18)

[35] וְנִהְמַתִּי¹⁸ לְאַחֲרִיתִי. (Pr 5,11)

מָתִי אַעֲשֵׂה גַם אֲנֹכִי לְבֵיתִי? (Gn 30,30)

וְרֵאִיתִי לְשֵׁים¹⁹ עַל סֶפֶר לְזִקְק אֹתָם, (MI 3,3)

דְּבָרֵי חֲכָמִים וְחִידוֹתָם. (Pr 1,6)

וְלִמְעַן אֶקְרָא²⁰ בָּם²¹ יוֹמֵי וְלֵילַי,²²

[40] הָרִימוֹתַי קוֹלִי. (Gn 39,15)

וְאֲנֹכִי אֶל²³ לְבִי מִחֲשָׁבוֹת חוֹרֵשׁ (Pr 6,18)

לְעֲצָמֵי אָנִי דוֹרֵשׁ

וְאֶהְיֶה מִמִּשְׁלַל מְשָׁלִים (Ez 21,5)

כַּמְלֶקֶט שְׁבָלִים, (Is 17,5)

[45] כִּי בְּאַרְצֵי יִשְׂרָאֵל²⁴ מִבֵּין חִידוֹת (Pr 11,31; Dn 8,23)

וְכָל הָעָם אֲשֶׁר רָאִינוּ בְּתוֹכָהּ אֲנָשֵׁי מְדוֹת. (Nm 13,32)

וְאֶמְרָתִי אֶל לְבִי: מָה הִנֵּה שָׁבַע כְּבָשׂוֹת לְהִבְיָאָם בְּמִכְתָּב (Gn 21,29)

וְהִתְוִיתָ תּוֹי? (Ez 9,4)

אִם תִּשְׁאַל מִי יוֹדֵעַ²⁵ מִמָּה פְּנִימֵי וְחִיצוֹן? (Ez 41,17)

[50] לֵךְ נָא אֶל הַצֹּאן. (Gn 27,9)

וְאִם תִּבְקֹשׁ²⁶ מִי עָלֶיךָ²⁶ בְּגְדוּלָה?

לֵךְ²⁷ אֶל נִמְלָה. (Pr 6,6)

אִם תְּסוּבֵב בְּכָל²⁸ הָעִיר,

אֲנֹכִי הַצֹּעִיר (Jt 6,15)

[55] כְּשֶׁחַק מֵאֲזַנִּים נִחְשָׁב (Is 40,15)

וְנִמְכָּר לְגֵר²⁹ תּוֹשֵׁב. (Lv 25,47)

וּבְעֵבוֹר אֲדַע הַמּוֹתֵר אִיוֹ

וְאֵלַי³⁰ יִמְצָא פְרִיוֹ

וּבְבֹאֵי³¹ בְּיָמִים אֲשֶׁלֶם נִשְׂיוֹ. (2Re 4,7)
[60] אָנֹכִי כוֹתֵב עַל הַסֵּפֶר בְּדִיּוֹ³² (Jr 36,18)
וְרֵאִיתִי לַיִּשְׂרָאֵל³³ דְּרָכּוֹ וְלִהְיֵאִיר נְתִיבוֹ (Is 45,13; Pr 11,5; Jb 41,24)
לְמַעַן יְרוּזֶן³⁴ קוֹרְאֵה³⁵ בּוֹ, (Ha 2,2)
וְהִצַּבְתִּי צִיּוּנִים (Jr 31,21)
לְבָרֵר הָעֲנִינִים³⁶
[65] וְחָלַקְתִּיו לְמֵאמְרֵים³⁷
ח"ן הֵן הַדְּבָרִים.³⁸
ר"ת מִשָּׁה בֵּן נְתַנְאֵל בֵּר³⁹ נְשִׁלְמָה זצ"ל.

TT C V Bp J^B J^K B J^S StP H || 13¹ Bp StP התוהו || 13² Bp J^B ומצית || 13³ Bp
13⁶ || אֶעְפוּנִי StP || אֶעְפוּנִי V H 13⁵ || עֲרִשִׁי StP || עֲרִשִׁי J^S 13⁴ || וּבִנְהָה J^B || וּבִנְהָה
Bp || בְּצִיּוּת Bp 13⁷ || אִנְחָה J^S 13⁸ || אֶתְהָה StP omet 13⁹ || יִפְתּוּנוּ H 13¹⁰ || אֲבוּא StP 13¹¹ ||
13¹¹ Bp interlinea אֲרֵאָה || 13¹² B יֵאֵמַר || 13¹³ B כּוּחִי || 13¹⁴ J^S אֲרֵחִי || 13¹⁵ C Bp
J^B J^K B J^S || בְּמִשְׁפֵּט 13¹⁶ || אוֹכַל J^B 13¹⁷ || עַל H 13¹⁸ || וְנַחֲמֵתִי J^S 13¹⁹ || לְשׁוֹם StP 13²⁰ ||
|| 13²⁰ J^K J^S ometen אֲקֵרָא || 13²¹ Bp גַּם || 13²² H וְלִילָה || 13²³ Bp עַל || 13²⁴ C V
Bp J^B J^K B J^S StP H || יִשׁוּלֵם 13²⁵ V StP H afegeixen || 13²⁶⁻²⁶ J^S repeteix
entre línies amb una grafia més clara || מי עֲלִיךְ 13²⁷ H || יֵלֵךְ H 13²⁸ || StP
interlinea || בְּכָל H 13²⁹ || דָּגַר H 13³⁰ || וְאוּלֵי B 13³¹ || וּבּוֹאֵי Bp B 13³² || וּבְדִיּוֹ Bp 13³³ ||
13³³ Bp B לַיִּשְׂרָאֵל || 13³⁴ H יִרְיֵץ || 13³⁵ StP הַקּוֹרָא || 13³⁶ Bp B || הָעֲנִינִים 13³⁷ ||
V || לְמֵאמְרֵי 13³⁸ V H || הַדְּבָרִי 13³⁹ StP || בֵּן.

TRADUCCIÓ

Llibre *Qüestions de vida* del molt savi rabí Moixé Natan.

[PARÀGRAF 1] Qui té molt amunt el seu tron i s'inclina, quan li sembla bé, per observar / tota la seva obra o quan aixeca el vol i es complau en el món, / després que un fort aiguat li ha plagut de fer caure / i amb cordes ha lligat les Plèiades, [és digne de tota lloança!] / [5] La seva fortuna perdurarà i es mantindrà ric encara que / hagi fet l'home complit / i de la riquesa que té sobre la vora del seu mantell n'hi hagi donat una part, / i del seu esperit, n'hi hagi infós una altra. / Tot aquest honor els ha fet! / [10] I així l'un a l'altre s'assemblen: / els qui són humils com les formigues / i els qui són altius com les banyes dels búfals. / Tots plegats són perfectes, / del més petit fins al més gran. / [15] Tots tenen el mateix aspecte: / la forma de les mans i els peus és la mateixa en el miserable / que en el fill del rei; / les orelles de tots ells són idèntiques a l'hora d'escoltar noves; / tots miren pels ulls: / [20] el ferrer, el serraller i qui no esmola la destrat. / En nombre i en pes / no trobaràs diferència en els seus membres i extremitats, / encara que regiris tots els seus òrgans. / Per als pobres i per als homes d'anomenada ha fet / [25] túniques de pell i amb elles els ha vestit. / Tot el poble, des dels més febles fins als més forts, / els deslletats de fa poc i els de fa temps, / tant els senzills com els prínceps, amb joia sortiran, / sobre el costat es dreçaran, / [30] a la falda de les seves mares reposaran, es calmaran, / i sobre els genolls seran amanyagats. / I quan els nois creixin, / els durà a les ciutats. / Tant si duïen els vestits gastats com si anaven vestits magníficament, / [35] una muda de roba a cadascun d'ells entregará. / Tant el servent com el seu

senyor menjaran fins a saciar-se, / de la mateixa safata se serviran. /
Aconseguirà tot el que desitjarà, / tant qui presta com qui manlleua. / [40]
De vegades haurà de callar, / tant qui compra com qui ven. / Al llarg de la
teva vida els trobaràs / a la vall de Xavé, / els uns i els altres, pobres i
sobirans plegats, / [45] i hi haurà un sol tabernacle.

[PARÀGRAF 2] Així indico a qui el rei vol honorar. / És més
preciós que el seu amic / si en el seu fer deixa entreveure que / una part
de la seva autoritat li ha concedit. / [5] D'entre els pobles l'aixecarà i
l'agafarà. / La part que li ha tocat és deliciosa. / A la mà li posarà el seu
segell i el seu bastó, / i a qui ha escollit atansarà cap a ell. / Per mostrar
als pobles la seva glòria i la seva grandesa / [10] el farà pujar al carruatge
del seu segon. / Li llevarà el sac, disposarà que l'abillin / i una corona
reial li cenyirà al cap. / A qui estima ha fet regals / i enviat presents. / [15]
El rei l'introduirà a les seves estances, / l'ungirà amb perfums de festa
millors que els dels seus companys / i, quan al seu davant li serà plasant,
el Senyor dirà: / «He enaltit / un jove del poble. / L'he escollit d'entre
totes les nacions / [20] per governar el meu poble.» / Creuarà les seves
mans i recordarà ben bé / que aquest és el primogènit. / I augmentarà el
seu menjar més que les racions de tots els altres, si en són de delitables! /
fins a cinc vegades més. / [25] Vet aquí que cinc són les graus; cinc, les
corones, / tal com segueix.

[PARÀGRAF 3] La primera corona és la de la bellesa i formosor que estan a la vista de tothom. / Amb la llum i l'esplendor de qui és bell de figura i d'aparença, / s'omplirà la casa. / La seva alçada és com la dels cedres, / [5] qui el mira es meravella i el seu esperit es torba; / de tot el poble no hi ha qui li passi de l'espatlla. / Camina a poc a poc, sense pressa. / El seu cap és or finíssim, / el lloaran els cantors i les cantores. / [10] Els seus rulls negres són penjolls de dàtils. / El seu coll és tan preat com els enfilalls de perles, com l'or d'Ofir. / Semblant a un paviment de safir, / el seu rostre és nítid com el cel. / Pèl-roig amb ulls bonics, / [15] cada galta, la meitat d'una magrana / i el so de les seves paraules s'assembla a la remor d'una gentada. / No trobareu cap jove ni cap vell com ell. / El seu cos és com el la pedra de Tarsis. / Els seus braços són molt bells, / [20] són cilindres d'or ornats / amb els dits, al seu extrem, / i les seves branques s'estendran. / Ni un defecte ni una sola tara no li trobareu enlloc, / de cap a peus. / [25] Ara bé, si el temps arriba a aixecar i brandar la seva mà contra ell, / quan sortirà cap al seu pare, que era amb els segadors, / es queixarà repetidament de mal de cap / i la seva feblesa se li enfrontarà. / Si també en contra d'ell l'atzar conspira, / [30] quedarà ressec com un tronc. / I si el Senyor s'ha complagut en colpejar-lo i en mostrar-lo a ell i el seu estatge, / no et fixis en el seu aspecte ni en la seva ufana / ni en la transformació de la seva bella imatge. / Qui el miri dirà: «On ha anat a parar, aquest!» / [35] I s'estremiran i s'esbalairan per causa seva, / i diran: «No és ell!» / Perquè si un zafir era la seva figura / en no-res quedarà la seva imatge. / És per això que el savi de cor només s'enardeix amb l'escolta d'ensenyaments, / [40] ja que no és aquest el camí, ni aquesta, la ciutat.

[PARÀGRAF 4] La segona corona és la de l'esplendor i majestat / que s'adiuen a un braç forçut. / Gràcies al seu braó un home ha obert un esboranc / i un home forçut posseeix la terra. / [5] Però en un sol dia la gelada terrible / destrossa el brancatge, / i allò que s'enlairava ufanosament cap al cel / amb la seva fúria tira a terra. / Amb una maixella d'ase ha estossat Zimran, Ioqhan, / [10] i Og, rei de Baixan, / i ha destruït el rei de Goïm i Amrafel. / Més encara, com una muntanya que s'ensorra, / els confins de la terra i els seus cultius / esmicola amb els peus. / [15] Qui va cremar garbes i rostolls? / Un guerrer valerós / ha abatut i tombat plataners i ametllers; / estavella els cedres / i els roures de Baixan deixarà com si fossin plançons, / [20] amb les branques més altes escapçades. / Amb un ham atraparà Leviatan, / qui tant a lleons com a ossos ha matat, / la seva llengua traspasarà i el subjectarà / a causa de la seva supèrbia i altivesa. / [25] Però si malauradament el pànic s'apodera d'ell, / en el seu arc i la seva espasa pensarà, / però com un atuell que no vol ningú, / escut, llança i la resta d'armes / de res li serviran. / [30] La llagosta s'engreixarà i el farà caure, / no se li podrà resistir. / I per la remor d'una fulla enduta pel vent s'espantarà i s'estremirà. / Ja no queda res d'ell, / vagareja com l'ocell que s'allunya del niu. / [35] I quan serà vell / i la seva glòria es perdi, t'alegraràs. / A banda i banda / el seu cor està més atent a la flor de farina, la mel i el blat de Minnit / que a l'espasa i la llança. / [40] Al cant d'un ocell el guerrer més coratjós / s'amagarà a les balmes de les roques. / Perdran els guerrers les seves forces / quan la desgràcia els caurà a sobre. / S'ajeuran i s'adormiran / [45] amb l'espasa de dos talls a les mans. / Per això a qui estigui atent respondré i a qui escolti replicaré / que ningú no triomfa per la pròpia força / i que quan

estarà malalt i serà vell / s'afebliran la seva força i el seu coratge, / [50]
les seves gestes i el seu valor.

[PARÀGRAF 5] La tercera corona és la riquesa que Déu dona a l'home: robins, topazis, / tresors i tot d'objectes preciosos. / A qui el rei vol honorar / li posa un collaret d'or al voltant del coll; / [5] i a qui suporta la seva càrrega, li dirà: «Llença-la! / No se t'ha donat diner? / No et fixis en les penes i els sofriments!» / I els seus projectes realitzarà. / Li procurarà una carrossa i cavalls / [10] i cinquanta homes l'escortaran. / Posarà sobre les cases i els patis / caps de cinquanta i de deu. / Representants de la comunitat prepararan les seves begudes, les seves viandes / i l'aigua per rentar-se els peus. / [15] Dones desvagades prendrà com a perfumistes i cuineres; / les serventes s'atansaran / i li seran entregats servents: / seixanta bovers i vuitanta traginers. / En un indret espaiós i pla, / [20] vet aquí que la ciutat és a prop. / Vindran de lluny -no mancarà ningú- / per veure la ciutat i la fortalesa. / Una torre bastida amb carreus / i [adornada] amb filigranes de pomes d'or. / [25] Tot el que hi ha al seu palau és d'ell: ramades d'ovelles i vedells, / elefants i mones. / Geperuts i raquítics allotjarà dins seu: / un colze tindrà la seva llargada i un colze, la seva amplada. / Al seu jardí plantarà tot arbre fruiter, / [30] que fa fruit segons la seva espècie, / amb les arrels vora l'aigua. / S'assemblarà a un paradís del Senyor, a la terra d'Egipte. / Per veure hi ha grans craters de vi. La seva copa és plena a vessar: / una vinya és! / [35] La seva taula és curulla de menjar. No hi manca res / de cada animal, de cada carn. / cabrits i corders de cinc en cinc, / i l'aviram engreixat. / Vestirà una túnica de mànigues llargues, / [40] obra de mans d'artista, / [tenyida] de blau cel i porpra. / Mira, el seu llit és d'una sola peça,

cisellada i perfecta, / [cobert de] lli, seda i teles brodades. / Al seu nas [hi duu] una arrecada, al seu canell, braçalets, / [45] i a la seva taula hi ha quatre ornaments en forma d'ametlla. / Avançarà a través dels murs i les estances més ocultes / [fins a les] riqueses amagades: / l'argent refinat i tots els seus tresors; / les safates i els cullers / [50] que, pesats i mesurats, / [són] cent trenta per safata. / Però si, en allargar-se els dies del seu regnat, / un esperit maligne [enviat per] Déu l'atemoreix / i ha de baixar del seu tron / [55] i fer llit, / en què és valorat? El seu orgull i la seva defensa són dignes de menyspreu. / El tabernacle amb la seva tenda i el seu envelat / roman descobert i conegut. L'ensenyament és clar: / [60] La riquesa serà inútil el dia del judici / i no valdrà el mateix una moneda d'argent / quan es desfermi la còlera. / Certament hem vist que hi ha qui hereta un regne i és ric des del si matern / i la seva descendència ha d'anar a captar; / [65] ha perdut el seu bestiar i el seu cabal, / aquella riquesa, en un negoci. / De vegades l'abundància baixa a les portes / i el més petit arreplega deu mesures. / Però de què es gloriarà el ric, quan s'adonarà / [70] que la fortuna atesorada és en perjudici del seu amo? / Que ho entenguin els meus joves / i ho compreguin els meus ancians: / No és tampoc aquest l'escollit del Senyor.

[PARÀGRAF 6] La quarta corona és la dels regals i provisions / de cada família. / Quan Déu va dir a l'home: «De l'extrem de la terra t'he agafat, / de les regions més llunyanes t'he cridat», / [5] es tractava d'homes a qui cap secret els és desconegut. / Joves sense cap defecte, / que ensenyen i aprenen al palau del rei. / Aptes per a servir. / De bona aparença i de conducta irrepreensible. / [10] Instruïts en tota saviesa. / Ells són escut per a tothom que s'hi empara, / [ells són] els dirigents del

poble. / Els qui amb el seu obrar es faran un nom comparable al d'un guerrer valent, / al dels poderosos. / [15] Seran estimats mentre visquin i després de morts. / Un rebrot sant sortirà de la seva soca, / encara donaran fruit a la vellesa, amb complaença, / plens d'ufana i de vigor. / Quan se n'aixeca un que parla assenyadament, el Senyor és amb ell / [20] i l'esperit del Senyor començarà a impulsar-lo. / Amb la seva saviesa i intel·ligència edificarà / el temple del Senyor i el seu palau reial. / Així l'intel·ligent sabrà i donarà fe que la família és l'ornament de l'home, / que els pares són l'orgull dels fills. / [25] Tot el poble prestarà atenció, aquí i allà, / als qui han sortit de les seves entranyes. / Li diran: «Les nostres criatures s'han convertit al teu davant en el nostre exèrcit, / tan bon punt el teu nom ha estat pronunciat damunt nostre.» / I a través de qui serà endut cap als sepulcres i entregat a la fossa, / [30] augmentaran sobre seu un preu ben alt i regals. / Ara bé, si no hi ha alè dins seu, / es fatiguen debades els constructors. / I si no dispara l'arc ni per casualitat, / no serà exalçat amb la corona amb què el va coronar la seva mare. / [35] A un home conegut entre totes les famílies de la terra, / que no distingeix la dreta de l'esquerra entre elles, / què se li donarà a mans plenes? / Glòria i grandesa? / Si el seu pare era poderós, / [40] davant seu cridaran: «Atenció!» / Però si el fill ha corromput el perfum, / li diran: «Puja calb!» / L'home sense seny és digne de menyspreu, encara que el seu progenitor sigui / Daniel, Ananies, Misael o Azaries. / [45] Tornarà a la pols que havia estat / i la seva ànima deixarà d'existir, / després que aquesta corona esdevingué il·legítima / i es convertí en motiu d'esgarriament. / Deixa la diadema, treu-te la corona!

[PARÀGRAF 7] La cinquena corona és dignitat excelsa i eminent. / És profitós actuar amb saviesa, / ja que la saviesa i la seva senda / dóna vida als qui la posseeixen. / [5] Amb intel·ligència els reis reparen els torts / i els sobirans promulguen justícia. / Les seves petjades guien l'insecur. / Gràcies a ella els reis regnen. / Benaurat l'home que en farà la seva porció / [10] i la deixarà en heretat a la seva descendència! / La seva glòria no es reserva ni es guarda, / [només] el cel cobreix la seva majestat / i cadascuna de les qualitats, bones i agradables, / que Déu diposità a les seves mans. / [15] La seva lloança arriba més amunt del cel. / És resplendent, claror dels ulls. / Però tota grandesa i lloança / no valen més que el no-res i el buit per a ella. / Que vegi qui mira i escolti qui hi sent: / [20] Qui coneix com el savi? / A les seves ordres es posen en marxa i s'aturen. / No mancarà l'aigua, / amb ella els ases salvatges calmaran la seva set. / Dels qui surten del santuari / [25] per ser príncep i preceptor, sortirà. / Fa tot el que desitja, / mentre que de tots els qui al seu davant corrien, / que s'arboraven com foc d'argelagues, / s'ha retirat la seva arrogància, s'ha corromput el seu estrèpit, / [30] no té veu la seva gorja. / Les tribus del desert s'agenollaran davant seu. / La seva descendència serà una munió de pobles. / És conegut de portes endins i enfora, / perquè els reis són els jutges dels pobles, / [35] però els savis els reis i els seus fets / jutjaran. / Com les estrelles del cel i les seves constel·lacions / són els savis als seus ulls, / ja que en ells hi ha les cinc dignitats que prevalen. / [40] Tots aquests es van aplegar / i van deixar en herència / les cinc.

[PARÀGRAF 8] La bellesa orienta els pensaments de tothom / per bé que és la saviesa de l'home la que il·lumina el seu rostre. / I [si] està mort el qui al seu voltant jeu, / la duresa del seu rostre es transformarà /

[5] i brillarà la seva pell, vet aquí que el Senyor s'aixeca sobre seu. / No gosaran acostar-se-li. / A l'home que a l'empara de la saviesa viurà, / se'l miraran amb reverència.

[PARÀGRAF 9] El coratge és respectat per tots els habitants de la terra, / per bé que és amb estratègies que guanyarà la guerra. / Hem vist que ha caigut mort qui anava cenyit de coratge, / mentre que la saviesa enfortirà el savi més que deu. / [5] Qui reunia forces ha estat capturat com els peixos a la xarxa, / mentre que aquell ha salvat la ciutat amb la seva saviesa. / No hi ha valent com un savi entre [els de] la seva generació / doncs, qui hi ha de més valent tret de qui domina el seu instint?

[PARÀGRAF 10] Quant a la riquesa s'ha dit que a l'indret on creixen espines i esbarzers / amb saviesa s'hi construirà una casa, / amb intel·ligència s'omplirà de tresors / i amb ciència, les cambres. / [5] I que la intel·ligència perfecta acumularà / tota riquesa preuada i bonica. / La seva lluna no minvarà, / perquè qui viu a l'ombra de la saviesa viu també a l'ombra de la riquesa. / De fet, quan aquell, la saviesa del qual és coneguda, parla, / [10] un objecte preciós són els seus llavis experts.

[PARÀGRAF 11] Quant a la família s'ha dit que al davant d'un ancià neci, ni que sigui el seu príncep, / és millor un noi míser però savi. / I va dir el savi: «No cessis mai d'adquirir saviesa / perquè la saviesa és el gran vincle.»

[PARÀGRAF 12] I després succeirà que, enfront de la saviesa, totes les corones es tornaran aigua a l'alçada dels turmells, / tot plegat es

derretirà i es liquarà. / La llum de la saviesa serà set vegades més brillant / i el seu capvespre, com el migdia. / [5] Mira que n'és d'ampla, / és la casa de Déu i la porta del cel. / Aquest és el portal del Senyor, els justos hi entraran; / els qui coneixen els preceptes / i els fets antics / [10] amb què el món ha sigut humiliat / i als seus peus ha caigut doblegat; / els qui menyspreen el seu èxit i la seva riquesa, / els seus ramats i els seus béns. / Als qui no posen límit al menjar, al beure, a l'opressió / [15] i a tota ocupació infame i inconsistent, / mireu que allò millor del món és vanitat i digne de ser trepitjat. / Quan el sol escalfa, es fon, / als seus ulls són al·lucinacions. / Els qui munten someres rosses / [20] no han prestat atenció a tot el que ha passat. / Els qui menyspreen els guanys / no diran com una sangonera: «Dóna, dóna!» / Els qui no fan cas de l'argent ni de l'or, / que prefereixen un recer / [25] a ciutats ben proveïdes, / que s'estimen més poc que molt, la palla que el gra, / l'hisop del mur que un tronc alt, / que desitgen més un rosegó de pa que la mel, que refusen, / un menjar de verdures abans que un bou, que refusaré. / [30] Els qui en comptes de grandeses cerquen un lloc de repòs / per a viure modestament i recobrar les forces, / per a comprendre paraules de savis, / dites penetrants i proverbis. / Els qui viuen en tendes, / [35] es mantenen gràcies al Llibre, sense necessitat de rescat, / tres dies i tres nits.

[PARÀGRAF 13] Jo sóc conegut a Israel, / no així la meva casa davant Déu. / En efecte, al darrere del que és no-res he anat. / He obrat nèciament més que tots els meus mestres / [5] i el patiment per les coses temporals he begut fins a saciar-me. / He plantat una vinya, he aixecat una casa, / he posat en l'or la meva confiança, en la mentida, el meu refugi, / he guarnit amb robes boniques el meu llit. / Un poc d'aquesta

mel he provat / [10] sense enrecordar-me del verí d'escurçons que hi ha dins seu. / En veritat que els meus tràfecs només a mi m'han encerclat / fins que pel coll m'han tirat a terra. / M'envoltaven i estrenyien el setge: / aquest em crida i assetja la meva ànima; / [15] aquell m'agafa pels flocs del meu cap / i aquell altre m'estira pel vestit per tal d'obtenir la seva demanda / fins que es queda amb el meu propi vestit! / Quan el temps i el contratemps arriben, a qui pledeja amb ells / diran: «Surt i lluita contra ells!» / [20] Molts m'incitaran fins que seré introduït [a la baralla] / encara que vulgui anar a la cambra més secreta per amagar-me. / Quan considero el que ha de venir i el que ha passat / veig que no tinc poder sobre res. / Si un s'esgarria perquè ha tingut una desgràcia, / [25] qui el contradirà? / Finalment els tràfecs mundans han esgotat les meves forces / i han desviat el meu camí. / No em deixen ni respirar / i bastonegen les meves galtes. / [30] No podré ni parlar del meu poema / malgrat que el meu poema sigui agradable / i digui que la meva doctrina és pura. / Ara bé, m'he adonat que els dies de l'home són pocs i dolents, / un respir són, una il·lusió, / [35] i em planyo per la meva fi. / Quan obraré també jo per la meva casa? / He comprès que els puc refinar [els dies], si presto atenció al Llibre, / a les sentències dels savis i als seus enigmes. / Per això les llegiré de dia i de nit / [40] en veu alta. / En el meu cor concebré pensaments, / quan tot sol les escruti, / i compondré proverbis / com qui cull espigues, / [45] perquè a la terra és recompensat qui comprèn enigmes / i tota la gent que hi hem vist són homes d'estatura. / M'he dit a mi mateix: «Què signifiquen aquestes set ovelles que has introduït al text / i que has marcat amb una *tav*?» / Si preguntes qui sap millor que tu quant a aliment i vestit, / [50] vés al ramat. / I si cerques qui et guanya en grandesa, / vés cap a la formiga. / Si voltes per tota la ciutat [t'adonaràs

que], / jo sóc el menor, / [55] [que peso com] un gra de pols a la balança /
[i que se'm considera com si hagués estat] venut a l'immigrant resident. /
Però com que sabré on va a parar el benefici / i a mi bastarà el seu fruit, /
a mesura que em faci gran aniré pagant el seu deute. / [60] Jo escric en el
llibre amb tinta / i he vist la manera de fer dreturer el camí i il·luminar la
seva sendera / per tal que hi pugui córrer qui el llegeixi, / he dreçat fites /
per a clarificar els continguts: / [65] l'he dividit en capítols. / Ciència
amagada són les paraules.

Inicials: Moixé ben Netanel bar Xelomó, beneïda sigui la memòria
del just!¹

¹ A C V Bp J^B J^K B J^S H segueix l'apariat amb l'acròstic, les inicials del qual Moixé Natan acaba de reproduir i, seguidament, el primer dels 58 capítols que formen el llibre. A L^M, mancat d'exordi poètic, aquest apariat també precedeix l'inici dels capítols, en canvi a P ha estat integrat, com un proverbi més, dins del primer capítol de l'obra.